

НАЦІОНАЛЬНЕ МОВОМИСЛЕННЯ ПІСЕННОЇ ТВОРЧОСТІ АНДРІЯ КУЗЬМЕНКА (СКРЯБІНА)

Клещова Оксана Євстахіївна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови,
ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”,
м. Старобільськ, Україна

Стаття присвячена дослідженню пісенної творчості українського співака-патріота, композитора, екссоліста гурту „Скрябін” – Андрія Вікторовича Кузьменка.

Ключові слова: актуалізовані слова, діалектизм, лексика, мовомислення, мовотворчість, новотвір, пісенна поезія, поетична творчість, пісенна творчість, пісенний текст, поетичний текст; харизма.

Keywords: actualized words, dialectal word, vocabulary, language thinking, neologism, song poetry, song work, linguistic creativity, song text, poetic text; charisma.

Дослідження мови поета-пісняра, лексичного складу його пісенного творіння на тлі загальномовних процесів розвитку – шлях до пізнання його національних та індивідуально-авторських особливостей світосприймання.

У вітчизняній лінгвостилістиці (С. Ермоленко, С. Бибик, Т. Коць, Н. Мех, Н. Сологуб, М. Степаненко, Л. Струганець, Г. Сюта та ін.) проблеми функціонального поширення лексичного складу мови завжди посідають центральні позиції. Емоційна вдача українців у поєднанні з високими аналітичними здібностями та моральними цінностями зумовила насичення мовної системи лексикою з прозорою внутрішньою формою, що відтворює образне мислення й духовні джерела національної мовотворчості [5, с. 92].

Андрій Кузьменко був не просто талановитим та емоційним українцем-

патріотом, а глибоко харизматичною особистістю.

Феномен його харизми слід розглядати як систему, що складається з таких чинників: 1) психологічних та фізичних особистих якостей, рис характеру, здібностей і можливостей; 2) іміджу лідера; 3) комунікативних аспектів впливу; 4) мотивації лідера [3, с. 51].

Матеріалом нашого дослідження слугує збірка поезій: Скрябін Кузьма. Поезія. / Кузьма Скрябін. – Х.: Фоліо, 2018. – 217 с. [4], опублікована після його трагічної загибелі. У поезіях, що ввійшли до видання, розкривається яскравий талант співака-патріота з його доброзичливим гумором, філософським баченням світу, тонким ліризмом, драматизмом та чіткою громадянською позицією.

Пісенні тексти Андрія Кузьменка налічують значну кількість слів, які

автор „відсвіжив”, вивів із забуття чи напівзабуття – актуалізував, структурно й семантично оновив; ці слова відзначаються образною сполучуваністю. У „Словнику української мови” вони супроводжуються різними обмежувальними ремарками: заст., рідковж., діал. тощо; наприклад:

вуйко (дядько по матері, материн брат); гонуровий (знатний, багатий; гонористий, зазнайкуватий); колиба, маринарка, *шлюбні* сподні [1, с. 78 – 82]

та колоритні діалектні лексеми (діалектизми): зависть (заздрість), зрана (зранку), канітель (затягне (іноді безглузде) заняття, пов’язане з тривалими затримками; мати клопіт), катар (нежить), кобіта (жінка), коралі (намисто), муравлі (мурахи), набреше (брехати – говорити неправду, зводити наклеп на кого-небудь); писок (обличчя, рот); ровер (велосипед), сільодка (оселедець), сьорбав, скакаю, філіжанка (горнятко, чашка); фляжка (фляга, пляшка); *хідники* (вузький килим, що стелять на підлогу; доріжка, постілка); хробак (черв’як), шаріки (кульки), шо (що), шоб (щоб); *шкіриться*, *вишкіряється* (сміється); шкло (скло). Для самого співака-композитора вони були швидше рідними – неповторна говірка галичанина, а для пересічного сучасного слухача вони є досить цікавими, яскравими, колоритними, іноді навіть не зовсім зрозумілими й пересічному українцеві (звісно, якщо він не львів’янин). Такі слова як „*маринарка*”, „*сподні*” взагалі відсутні в академічному глумачному 11-томному „Словнику української мови”, є харак-

терними для мови пісень Андрія Кузьменка. Уживання семантично оновлених слів дає більше інформації про естетичні можливості пісенного тексту, робить його більш образним. Цікаво, що деякі з актуалізованих автором слів, як-от маринарка, тепер активні.

Поетично-пісенна творчість Андрія Кузьменка – глибоко філософська, просякнута темою патріотизму, великою та глибокою любов’ю до людей, до своєї країни. Згадаймо рядки його пісні-поезії „Сам собі країна”:

Не стидайся – то твоя земля,

Не стидайся – то Україна.

Добре там є, де нас нема,

Стань для батька нормальним сином (с. 83).

У вірші „Моя дочка Україна” поет-пісняр звертається одночасно і до України, і до своєї маленької (на той час) донечки із ніжністю, чуйністю, любов’ю, глибокою шаную та вірою у їхнє добре й світле майбутнє:

Виростай, виростай – частинка мого серця,

Зацвітай, зацвітай – мого життя деревце.

Виростай, виростай, маленька Україна,

Я з тобою – я тут – ти рідна моя дитина... (Моя дочка Україна, с. 45).

Автор із гордістю говорить про свою країну – *супермодну* та *струйову*, як він її називає, наповнюючи почуттям поваги, шани та глибокої гордості душі й серця читачів поезії та слухачів пісні: Ціла Європа знає, що то є *Україна*, / Така *струйова супермодна країна* (Модна країна, с. 44).

Глумачення сленгового слова *струйовий* ми віднайшли на сайті „МусСЛОВО” (Myslovo) під гаслом: „Словник, який пишеш ти!”; де *струйовий* – *файний, класний, крутий, модний*, автентичний український аналог англійського *trendy*.

Пісня „Старі фотографії” стала негласним гімном дружби усіх людей – абсолютно різних за національністю, але споріднених духом, внутрішнім світовідчуттям:

*За гроші не купити тільки час,
Він всіх нас методично поділив.
Когось він опустив, когось підняв,
А є на кого взагалі забив* (с. 89).

Тема чоловічої дружби звучить у таких рядках А. Кузьменка (поезія „Лист до друга”):

*Знаєш, час втікає, як вода,
І способу інакшого ми поки що не знаєм,*

*І набагато тихше тече життя
ріка,*

Якщо ти свого друга часто зустрічаєш...

*Дружба – це тоді, коли сльози у
мужчини,*

*Дружба – це тоді, коли мужчини до
кінця!* (с.186).

Безмежна та всеосяжна любов А. Кузьменка (Скрябіна) до людей звучить у наступних рядках: *Скрябін хоче всім добра...* (З *Новим роком*, с. 22); *Дякую, люди! За то, що ви з нами, за то, що ми живі / Дякую, люди! За то, що ви кращим робите світ* (*Дякую, люди!*, с. 199); *Люди, як кораблі / Кожен пливе, поки хвиля несе і поки глибока вода...* (*Люди, як кораблі*, с. 35).

В інших пісенних текстах автор використовує пейоративну лексику, змальовуючи людину в певній життєвій ситуації: „Є люди-манекени, / Є манекени, як люди” (*Манекен*, с.40); *Мене нервують люди / Ті, що думають мало* (*Танець пінгвіна*, с. 95).

Авторське мовомислення А. Кузьменка досить глибоке та широкопланове, можливо, дещо наївне, але щире: *Я в голову вбив, що зміню той світ* (*Малий*, с. 38); *Я грішний син свої мами, п’яний гріхами* (*Духи*, с. 20). Мовознавчий аспект аналізу одоративів – лексики на позначення запаху в мовній картині світу Андрія Кузьменка також є досить цікавим у плані дослідження [2].

Філософські роздуми про життя/смерть, читаємо в таких рядках: *Наше життя – то мінне поле, Куди не сунься – чужі навколо* (*Любити платити*, с. 33); *Наше життя – то танго / Без правил і до кінця. / Танго страшне і гарне, / Тільки сцену вибирати не нам. / Наше життя – то танго, / До смерті танцюємо вдвох, / І поки ми разом – з нами Бог* (*Танго*, с. 93); *І набагато тихше тече життя ріка, / Якщо ти свого друга часто зустрічаєш...* (*Лист до друга*, с.186); *Останню сигарету ми викурим на двох, / Що з нами буде завтра – може знати тільки Бог* (*Остання сигарета*, с. 179); *Білет в один кінець нам заготований всім* (*Бути маленьким*, с. 3); *Смерть – то є спокій і ніч...* (*Малий*, с. 38).

Авторський оказіоналізм є продуктом індивідуальної мовотворчості, своєрідним і неповторним експериментом А. Кузьменка. На нашу думку, кожен вдалий новотвір слід вважати

певним внеском у загальнонародну мовну скарбницю. Будь-яка словотвірна інновація завжди міцно спирається на мовні традиції, на загальнонародне мовне багатство.

Серед новотворів А. Кузьменка значне місце займають суфіксальні утворення. Суфікси української мови дають можливість передавати різноманітні відтінки значень і різноманітні оцінки індивідуально-авторського сприйняття. Як правило, у пісенних текстах переважна більшість таких новотворів вживається автором з метою негативної оцінки: *віповський зал, мілизна, німаки*; хоч лексеми *добряк, другани, кобітки* мають позитивне значення.

Звертають на себе увагу насамперед складні слова – композити, які створив поет-пісняр: *дискотанці, італодіско, техносекс, порш Панамера*.

Чималу групу назв осіб утворюють іменники-юкстапозити, у яких один із компонентів виступає в ролі означуваного, інший – у ролі означення (прикладки). Такі поєднання слів з'являються як уточнення ознак у межах відношень рід – вид, схожість однієї особи з іншою, наприклад: *дівка-Левандівка, дура-цензура, люди-манекени, сука-війна, хлопці-олігархи, хлопці-екстремали, чувіхи-феміністки, подружка-зима*.

Використовуючи юкстапозити, А. Кузьменко повніше, глибше характеризує образи, має можливість виявити власне ставлення до них, дати певну оцінку, й одночасно юкстапозиція дає авторові змогу створити нові

образи: *вікно-телевізор, дурна пап'є-машина, малий-дурний, злі язики-писки* тощо.

Спостерігаємо досить цікаві дієсліва префіксального, префіксально-суфіксального, префіксально-постфіксального, суфіксального, постфіксального способу творення: *добрехали, насварять, настрашився, попридумуй, понап'ємося, понакрила зима; руляєш по своїх подружках; не спішіться: В Берліні на одного німця два українця, / Тому німецьку мову вивчити не спішіться*.

Авторськими новотворами можна вважати лексеми *розпляяна плоть (Душа і плоть, с. 21); руляєш (у словниках є рулюєш) та понап'ємося (вина)*.

Загалом у пісенній творчості А. Кузьменка фіксуємо незначну кількість індивідуально-авторських новотворів.

Мовна система як складне динамічне утворення, призначене забезпечувати пізнання й осмислення дійсності, художньо-естетичну творчість, формувати знання й передавати їх наступним поколінням; а поетично-пісенна творчість А. Кузьменка також вартує, щоб її вивчали та пам'ятали, передавали нащадкам науковій розвідці про цю чудову й талановиту людину та його глибоко філософську й неординарну пісенно-поетичну творчість.

Література

1. Клещова О. Є. Актуалізовані, семантично оновлені слова у пісенній творчості Андрія Вікторовича Кузьменка („Скрябіна”) / О. Є. Клещова // *Zwiasto-*

- wac. Nauki i praktycy: Zbiór raportów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej „Literatura, socjologia i kulturoznawstwo. Aktualne naukowe problemy. Rozpatrzenie, decyzja, praktyka” (Gdańsk 29.06.2015 – 30.06.2015). – Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. „Diamond trading tour”, 2015. – S. 78 – 82.
2. Клещова О. Є. Одоративна лексика в поетичній творчості Андрія Кузьменка („СКРЯБІНА”) / Оксана Євстахіївна Клещова // Лінгвістика: збірник наук. праць. – № 2 (39). – Старобільськ: Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2018. – С. 143 – 149.
3. Конвалюк У. Харизма особистості Андрія Кузьменка / Уляна Конвалюк // Музичне мистецтво: наукові записки. – Сер.: Мистецтвознавство. – № 1 вип. 38). – С. 47 – 57.
4. Скрябін Кузьма. Поезія / Кузьма Скрябін. – Х.: Фоліо, 2018. – 217 с.
5. Сніжко Н. Зведений словник української мови: джерела і засади укладання / Наталія Сніжко // Культура слова: науково-популярне видання. – К.: Видавничий дім Дмитра Бурого, 2015. – Вип. 83. – С. 90 – 99.

Клещова О. Є. Національне мовомислення пісенної творчості Андрія Кузьменка (Скрябіна). *Zwiastowac. Nauki i praktyki : Monografia pokonferencyjna Science, Research, Development. Philology, Sociology and Culturology*. London (30.10.2019-31.10.2019). Warszawa : Wydawca : Sp. Z o.o „Diamond trading tour”, 2019. № 22. С. 99–103. URL: http://xn--e1aajfpeds8ay4h.com.ua/files/94_5_s.pdf (дата звернення 08.05.2021).

ISBN: 978-83-66401-20-4